

JulkICT-osasto
Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma

Kansallisen palveluarkkitehtuurin toteuttamisohjelma

Loppuraportti

Helsingin kaupunginkirjasto VM/608/02.02.03.09/2017

Versio 0.3

11.5.2017

Valtiovarainministeriö	<i>Kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatio</i> VM/608/02.02.03.09/2017	2 (10)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	11.5.2017

Sisällys

Sisällys	2
Dokumentin versiohistoria	2
1. Yhteenveto	3
1.1. Hankkeen tiedot	3
1.2. Käytetyt Suomi.fi –palvelut	4
1.3. Yhteenveto hyödyistä ja opituista asioista	4
1.4. Suositukset jatkotoimenpiteistä	6
2. Hankkeen toteutuminen	7
2.1. Tuotokset	7
2.2. Hankkeen rahoitus ja kustannukset	7
3. Hankkeen ohjauksen arviointi	8
3.1. Hanke- ja ohjelmanhallinta	8
3.2. Hankintakäytännöt.....	8
3.3. Riskienhallinta	8
4. Hankkeen päättäminen	9
4.1. Dokumenttien hallinta.....	9
4.2. Ylläpitovaiheeseen siirtyminen	9
5. Liitteet	9
5.1. Kustannus-hyöty analyysin toteutumisen arvio	9

Dokumentin versiohistoria

<i>Versio</i>	<i>Päiväys</i>	<i>Laatija</i>	<i>Muutoksen kuvaus</i>
1	30.10.2017	Matti Sarmela	Raportin laadinta

Valtiovarainministeriö	<i>Kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatio</i> VM/608/02.02.03.09/2017	3 (10)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	11.5.2017

1. Yhteenveto

Tämä dokumentti on kansallisen palveluarkkitehtuuriohjelman (KaPA) *Kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatio* loppuraportti.

1.1. Hankkeen tiedot

Tavoitteet

Hankkeen tavoitteena oli toteuttaa yleisten kirjastojen kirjastojärjestelmien liittäminen Suomi.fi-palveluväylään ja yleisten kirjastojen palveluiden näkyminen Suomi.fi-verkkopalvelussa.

Toteutus tavoiteltiin tehtäväksi kahteen keskeiseen kirjastojärjestelmään:

- Helmet/Sierra: Helsingin kaupungin liityntäpalvelin.
- Piki-kirjastot/Aurora: Tampereen kaupungin liityntäpalvelin.
- Keski-kirjastot/Aurora: Axiell Oy:n liityntäpalvelin.

Hankkeessa luotiin yhdenmukainen kirjastopalveluiden tarjontatapa Suomi.fi-verkkopalveluun. Tarjontatapa perustuu yhteiseen kirjastoasiakuustiedon malliin sekä yhtenäistettyihin palvelukuvauksiin.

Tavoitteena oli toteuttaa monistettava ratkaisu kirjastojärjestelmien/verkkokirjastojen palveluväylään liittämiseksi. Monistettavuudelle on hyvät edellytykset, koska Aurora-kirjastojärjestelmä kattaa yli puolet Suomen yleisistä kirjastoista.

Hyödyt ja hankkeen kulku

Helmet/Sierran osalta Suomi.fi-integraation testivaihe saatiin toteutettua hankkeen aikana.

Sen sijaan Helsingin kaupungin tietohallinnon ja ict-toimittajien aikataulujen ja kommunikaatioviiveiden vuoksi integraatiota ei saatu tuotantoon hankkeen aikana.

Myös Keski-kirjastot/Auroran osalta testivaihe saatiin lähes valmiiksi hankkeen aikana. Varsinainen testivaiheen viimeistely saatiin kuitenkin toteutettua vasta lokakuussa.

Piki-kirjastot/Auroran osalta integraation suunnittelutyötä saatiin edistettyä hankkeen aikana, mutta testivaiheen toteutus aloitettiin vasta lokakuussa.

Kirjastoasiakkuuden näkymistä Suomi.fi-palvelussa suunniteltiin hankkeen aikana ja siitä saatiin alustava käyttöliittymämalli keväällä. Sen jälkeen ei VRK:n palvelumuotoilulla ollut aikaa kirjastonäkymän tarkempaan suunnitteluun. Datan kulkuun liittyvien teknisten ongelmien vuoksi ei projektiryhmä päässyt hankkeen aikana testaamaan, miltä kirjastoasiakuustiedot näyttäivät Suomi.fi-palvelussa.

Valtiovarainministeriö	<i>Kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatio</i> VM/608/02.02.03.09/2017	4 (10)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	11.5.2017

Hankkeen omistajana toimi Matti Sarmela. Hankkeen projektiryhmänä toimi VRK:n Timo Merikallion vetämä ryhmä, johon kuuluivat pilottikirjastojen, Axiellin ja VRK:n tekniikan edustajat. Hankkeen ohjausryhmänä toimit projektiryhmä täydennettynä Kuntaliiton Kunta-KaPA-toimiston edustajalla.

Projektiryhmä kokoontui säännöllisesti hankkeen aikana, ohjausryhmä hankkeen käynnistys- ja päättämisvaiheissa.

Hankkeen tyyppi

Suunnittelu/määrittely	
Toteutus	x
Käyttöönotto	

1.2. Käytetyt Suomi.fi-palvelut

Suomi.fi -palvelu	On käytetty	Ei ole käytetty	Huomioitiin suunnittelu- vaiheessa
Suomi.fi-kartat		x	
Suomi.fi-maksut		x	
Suomi.fi-palvelutietovaranto			x
Suomi.fi -palveluväylä	x		
Suomi.fi-tunnistus	x		
Suomi.fi-valtuudet		x	
Suomi.fi-viestit			x
Suomi.fi-verkkopalvelu			x

1.3. Yhteenveto hyödyistä ja opituista asioista

Hankkeen tuottaman ratkaisun tärkeimmät hyödyt ovat:

- Hankkeen merkitys oli ratkaiseva kirjastojärjestelmien ja kirjasto-asiakkuustietojen Suomi.fi-integroinnin pilotoinnin kannalta. Kirjastot (ja yksi kirjastojärjestelmätoimittaja) olivat kunnissaan edelläkävijöitä Suomi-palveluihin liittymisessä.

Valtiovarainministeriö	<i>Kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatio</i> VM/608/02.02.03.09/2017	5 (10)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	11.5.2017

- Liittymistä sekä tietoutta Suomi.fi-palveluista pohjustettiin myös kirjastoalan yhteisissä tilaisuuksissa hankkeen vetäjän toimesta.
- Hankkeesta saadut kokemukset täyttivät pilotoinnin tavoitteet ja tulokset ja kokemukset ovat suoraan hyödynnettävissä ja monistettavissa kirjastojen laajemmalle Suomi.fi-integraatiolle.
- Suomi.fi-integraation liittyneiden erilaisten ongelmien ratkaiseminen nimenomaan pilottivaiheessa on luonnollisesti kustannustehokkaampaa kuin samojen ongelmien kanssa operointi jokaisen liittymisen yhteydessä tuotantovaiheessa.
- Hankkeen ulkopuolella edistettiin myös kirjastojen toimipisteiden muuttuvien tietojen siirron testausta Kirjastot.fi-Kirkannasta PTV-in-rajapintaan. Datasiirron käyttöönotto tapahtunee vuoden 2018 alussa.

1	Useamman erityyppisen toimijan yhteistyöverkoston riippuvuudet nousivat merkittäväksi riskiksi, jotka hidastivat huomattavasti hankkeen läpiviemistä aikataulussa. Erityisesti kaupunkien ja niiden tietotekniikkatoimittajien aikataulut liityntäpalvelinten toteuttamisessa veivät pohjan hankkeen aikataulutavoitteilta. Hanke lähti liikkeelle suurin odotuksin ja toimialan yhteinen etu edellä, mutta hankkeen edetessä riippuvuusriskit aktualisoituivat ja alkoi näyttämään siltä, että Suomi.fi-palvelut, taustalla olevat teknologiset ratkaisut ja tekninen tuki eivät ole riittävän kypsässä vaiheessa sujuvan pilotoinnin toteuttamiseen.
2	<p>Kirjastojärjestelmätoimittajan näkökulmasta liityntäpalvelimen tekninen käyttöönotto oli liian monimutkainen ja byrokraattinen prosessi. Yksityiskohtaisen tiukat kriteerit hakemuksissa ja teknisessä toteutuksessa aiheuttivat paljon ylimääräistä selvitystyötä ja ihmettelyä. Ongelmatilanteiden ratkaisussa raportointi ja avunsaanti oli vaihtelevaa. Selvitys eteni paikoin raportoinnin, kokeilemisen, epäonnistumisen, ihmettelyn, epätietoisuuden ja odottelun kehää. Tällä hetkellä ensimmäisen pilottikirjaston liittäminen Suomi.fi tuotantoon on juuri tässä tilanteessa</p> <p>Kirjastojärjestelmätoimittajan mukaan Microsoft-pohjaisten järjestelmien liittäminen palveluväylään kohtasi haasteita. Joissakin teknisissä yksityiskohdissa ympäristö ei noudata yleisiä standardeja, mikäli Open Source/Java-ympäristöt eivät tätä edellyttäneet. Tämä aiheutti paljon aikaa vievää tutkimus- ja selvitystyötä. Yleisesti Microsoft-pohjaisia järjestelmiä on paljon käytössä, joten tilanne todennäköisesti tulee toistumaan.</p> <p>Kirjastojärjestelmätoimittaja loi apuvälineitä ja työkaluja asennustyön varmentamiseksi. Esimerkiksi kirjastojärjestelmään toteutetut rajapinnan viestit palveluväylän suuntaan voi tarkistaa erillisellä sovelluksella ilman ja ennen kuin viestit lähetetään palveluväylään. Tällä vältetään paljon aikaa vievää ja aikaa kuluttavaa viestien vaihtoa "miltä se nyt näyttää, jos vaihdan asetuksen tähän</p>

Valtiovarainministeriö	<i>Kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatio</i> VM/608/02.02.03.09/2017	6 (10)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	11.5.2017

	<p>asentoon" -tyyppistä sähköpostikeskustelua.</p> <p>Pidämme riskinä myös sitä, että KaPA-ohjelman päättyminen vuoden 2017 lopussa tarkoittaa myös laajamittaisen teknisen tuen päättymistä. Näemme tämän isona riskinä tulevien toimijoiden liittymisessä palveluväylään. Hankkeen loppuvaiheessa ja etenkin syys-lokakuun aikana vaikutti siltä, että Suomi.fi-palveluiden teknisen tuen palvelukyky alkoi heiketä mm. sen vuoksi, että VRK:n vuokraamia avainasiantuntijoita oli siirtynyt pois hankkeesta. Hankkeen aikana esim. palvelumuotoilun tuki kirjastopalveluille jäi perin ohueksi.</p>
3	<p>Hankkeelle asetetusta aikataulusta ei joustettu, vaikka riippuvuuk- sien aiheuttamista viivästyksistä kerrottiin VM:lle elokuussa. Mer- kittävä osa hankkeesta ajoittui näiden viiveiden ja ongelmien vuoksi syys-lokakuulle. Kirjastojärjestelmätoimittajan osalta tämä aiheutti huomattavasti työtä, jota ei hankkeen puitteissa voitu las- kuttaa.</p>

1.4. Suositukset jatkotoimenpiteistä

Ehdotamme, että kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatiosta voitaisiin käynnistää toinen vaihe. Ensimmäinen vaihe jäi kesken ja päättyi teknisten ongelmien selvittämiseen. Toisessa vaiheessa tulisi keskittyä toisaalta kirjastoasiakkuustietojen palvelumuotoiluun, toisaalta muiden Suomi.fi-palveluiden integroinnin pilotointiin: kuten viestit, puolesta asiointi, verkkomaksaminen, uuden kirjastoasiakkuuden luominen vahvan tunnistautumisen kautta.

Yleisten kirjastojen asiakaspalvelutyön ja Lain yleisistä kirjastoista asetettujen palveluvaatimusten näkökulmasta keskeinen ongelma on se, miten, millä kyvykkyyksillä, yhteistyön malleilla ja ennen muuta millä resursseilla organisoidaan digitaalisten palveluiden neuvontatyö. Tämä tulee koskemaan olennaisesti myös Suomi.fi-palveluita, joten toivomme, että KaPA-ohjelma ja sen mahdollinen jatko-ohjelma ottavat tämän kysymyksen vakavasti ja että VM ja OKM keskustelevat yleisten kirjastojen digineuvonnan resursoinnista.

Hanke jatkuu toistaiseksi siten, että pyritään saamaan Keski-kirjastojen liittymisen käyttöönoton jälkeen Piki-kirjastojen testivaihe päätökseen ja sen jälkeen käyttöönottovaihe läpi. Paljon on kiinni siitä, voiko kirjastojärjestelmätoimittaja käyttää tähän enää resurssejaan. Helmet-kirjastojen osalta käyttöönotto tapahtuu vuoden loppuun mennessä.

Liittymisten käyttöönoton jälkeen päästään rakentamaan kirjastoasiakkuuden näkymää Suomi.fi-palvelussa. Tähän liittyy myös PTV:hen tallennettujen kirjastopalveluiden hyödyntäminen sekä kirjastopalveluiden löydettävyyden ja esitystavan parantaminen Suomi.fi-palvelussa.

Valtiovarainministeriö	<i>Kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatio</i> VM/608/02.02.03.09/2017	7 (10)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	11.5.2017

2. Hankkeen toteutuminen

2.1. Tuotokset

Kuvaus tuotoksesta/palvelusta	Suunniteltu aikataulu	Toteutunut aikataulu	Huomioita
Asiakkuustiedon yhteinen malli	Loppuvuosi 2016	Loppuvuosi 2016	Yhteinen malli tärkeä elementti hankkeen toteuttamisessa
Liittyminen palveluväylään, omien tietojen näyttäminen kirjastojärjestelmästä Suomi.fi-verkkopalvelussa	3-5/2017	10/2017	Keski-Kirjastot saatiin tuotantoon. Testivaihe valmiina Helmet-kirjastojen ja osin Piki-kirjastojen osalta.
Suomi.fi-tunnistautuminen	3-5/2017	-	Ei ehditty toteuttamaan hankkeen aikana
Kirkanta-data PTV:hen	4-6/2017	10/2017	Beta PTV-testiin, PTV-in-rajapinnan tekniset ongelmat ja puutteet hidastivat testausta

Hankkeen rahoituspäätöksen mukaiset tulokset ovat valmistuneet, työn toteutuneet kustannukset on raportoitu ja kirjanpidon raportit on toimitettu VM:n kirjaamoon (valtionhallinnon organisaatioiden osalta myös kirjatut hankesalkkuun).

Kyllä x Ei

Listaus toteutumatta jääneistä tuloksista:
 Helmet-kirjastojen liittymisen tuotantoonsiirto
 Piki-kirjastojen liittymisen tuotantoonsiirto
 Kirjastoasiakkuustietojen näkyminen Suomi.fi-palvelussa

2.2. Hankkeen rahoitus ja kustannukset

Valtiovarainministeriö on myöntänyt hankkeelle rahoitusta KaPA ohjelmasta.

Valtiovarainministeriö	<i>Kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatio</i> VM/608/02.02.03.09/2017	8 (10)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	11.5.2017

Hankkeen suunnitellut ja toteutuneet vaiheet ja kustannukset eriteltynä ovat seuraavat.

Vaihe	Suunniteltu €	Toteutunut €	VM rahoitus €
Toteutus	120 000	80 000	120 000
Yhteensä		80 000	60 000

Hankkeen kustannusten ylitys/alitus johtuu pääosin seuraavista tekijöistä:

- Riippuvuuksien aiheuttavat aikatauluviiveet: merkittävä osa toteutuksesta tehtiin syys-lokakuun aikana.

3. Hankkeen ohjauksen arviointi

3.1. Hanke- ja ohjelmanhallinta

Projektiryhmä oli sopivan ketterä ja osaava hankkeen läpiviemiseen alun hieman epäselvän tietämystason ja koko liittymiskuvion ymmärryksen osalta. VRK:n toimesta ei tiekarttaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä alussa esitetty riittävän konkreettisesti. Myös kirjastotoimialan järjestelmien ja niiden takana olevien ylikunnallisten yhteenliittymien erityislaatuisuus aiheutti alusta asti tiettyjä haasteita. Projektiryhmällä ei kuitenkaan juuri ollut vaikutusvaltaa riippuvuuksista ja teknisistä ongelmista johtuvien ongelmien ja viiveiden ratkaisemiseen.

3.2. Hankintakäytännöt

Hankeessa kirjastojärjestelmätoimittajana toimi Axiell Finland Oy, jolta tilattiin sen Aurora-kirjastojärjestelmän Suomi.fi-integraatio suora hankintapäätöksellä *HEL 2017-007484 T 02 08 02 01*. Hankkeeseen osallistuvat välillisesti myös kaupunkien liityntäpalvelinten toimittajat.

3.3. Riskienhallinta

Hankehakemuksessa pilotoinnin riskitaso arvoitiin suhteellisen alhaiseksi, mutta hankkeen kuluessa riippuvuuksiin liittyneet riskit kuitenkin hidastivat ja vaikeuttivat merkittävästi hankkeen kulkua ja heikensivät sen lopputulosta. Hankkeen projektiryhmällä ei juurikaan ollut vaikutusmahdollisuuksia riskien pienentämiseen.

Valtiovarainministeriö	<i>Kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatio</i> VM/608/02.02.03.09/2017	9 (10)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	11.5.2017

4. Hankkeen päättäminen

4.1. Dokumenttien hallinta

Hankkeen loppuraportti ja tekninen dokumentaatio, Helsingin kaupunginkirjaston hallussa.

4.2. Ylläpitovaiheeseen siirtyminen

Hanke jatkuu toistaiseksi siten, että pyritään saamaan Keski-kirjastojen liittymisen käyttöönoton jälkeen Piki-kirjastojen testivaihe päätökseen ja sen jälkeen käyttöönottovaihe läpi. Paljon on kiinni siitä, voiko kirjastojärjestelmätoimittaja käyttää tähän enää resurssejaan. Helmet-kirjastojen osalta käyttöönotto tapahtuu vuoden loppuun mennessä.

Liittymisten käyttöönoton jälkeen päästään rakentamaan kirjastoasiakkuuden näkymää Suomi.fi-palvelussa. Tähän liittyy myös PTV:hen tallennettujen kirjastopalveluiden hyödyntäminen sekä kirjastopalveluiden löydettävyyden ja esitystavan parantaminen Suomi.fi-palvelussa.

Hankkeen ohjausryhmä päätti hankkeen 30.8.2017. Työtä kuitenkin jatketaan toistaiseksi, projektiryhmä kokoontuu edelleen säännöllisesti.

5. Liitteet

5.1. Kustannus-hyöty analyysin toteutumisen arvio

Hankkeen kustannukset	Ohjelman ajalla 2014 - 2017	Arvio elinkaar- ajalla (9v) 2014 – 2022
	€	€
Ennustetut kustannukset yhteensä	160 000	
Toteutuneet kustannukset yhteensä	80 000	
Erotus	80 000	

Hankkeen kustannusten ylitys/alitus johtuu pääosin seuraavista tekijöistä:

- Riippuvuuksien aiheuttavat aikatauluviiveet: merkittävä osa toteutuksesta tehtiin syys-lokakuun aikana
- Oman työn osuus koostuu työajasta, joka hankkeen vetäjältä sekä kirjastojen hankkeeseen osallistuneilta vastuuhenkilöiltä ja kaupunki-

Valtiovarainministeriö	<i>Kirjastopalveluiden Suomi.fi-integraatio</i> VM/608/02.02.03.09/2017	10 (10)
KaPA	Hankkeen loppuraportti	11.5.2017

en tietohallinnolta kului hankkeessa, mukaan lukien kaupunkien ICT-toimittajien kulut.

Hankkeen tuottamat taloudelliset hyödyt	Ohjelman ajalla 2014 - 2017	Arvio elinkaar- ajalla (9v) 2014 – 2022
	€	€
Suorat taloudelliset hyödyt		
Epäsuorat taloudelliset hyödyt		
Taloudelliset hyödyt yhteensä		

Kirjoita tähän sanallinen kuvaus hankkeen tuottamista keskeisimmistä taloudellisista hyödyistä.

Hankkeen kustannukset vs. hyödyt	Ohjelman ajalla 2014 - 2017	Arvio elinkaar- ajalla (9v) 2014 – 2022
	€	€
Taloudelliset hyödyt yhteensä		
Toteutuneet kustannukset yhteensä		
Hyödyt – kustannukset		

Kuten aikaisemmin todettiin, hanke oli jo sellaisenaan kannattava, mutta se olisi ollut erittäin kannattava, jos hanke olisi toteutunut tavoitteiden mukaan. Tämä olisi edellyttänyt hankkeen päättymisajankohdan siirtämistä marraskuun loppuun.

Hankkeen keskeisimpiä hyötyjä ovat:

- integraation käynnistysvaihe saatiin testattua ja ongelmia ratkaistua yhdellä projektilla
- luotiin monistettava pohja kirjastojärjestelmien ja kirjastoasiakkuustietojen Suomi.fi-integraatiolle

Hankkeen tuottaman ratkaisun tärkein hyöty on **kirjastojärjestelmien Suomi.fi-integraation käynnistäminen ja tulosten hyödynnettävyys ja monistettavuus jatkossa.**